

З організаційної точки зору метод кредитування визначає тільки частину всієї сукупності характеристик кредитування, а також надання й погашення кредиту і відповідну форму позичкового рахунку. Невід'ємною частиною сучасної організації кредитних відносин є встановлення й узгодження умов кредитування і фіксування досягнутої угоди в кредитному договорі. Необхідність включення деяких з них до складу механізму кредитування впливає також із змісту розглянутих принципів кредитування: терміновості, платності, забезпеченості. Разом із розміром кредиту й банківським контролем вони загальними обов'язковими умовами сучасного банківського кредитування. Передбачити й описати все різноманіття умов кредитування, що закріплюють у кредитному договорі, і виділити в окремі елементи не уявляється можливим. Найпростішим способом їхнього відображення в механізмі кредитування є об'єднання їх на загальній основі – організаційні умови кредитування.

Принцип диференційованості припускає встановлення різних умов кредитування, а основу визначення цих умов становлять результати аналізу та прогнозу основних характеристик потенційних кредитних відносин, тобто характеру позичальника, об'єкта й забезпечення кредиту, розміру і строку кредиту тощо. У кожному конкретному випадку на практиці кількість факторів може бути різною, але їхньою загальною ознакою буде те, що всі вони характеризують ступінь ризику кредитування і в сукупності визначають його величину. Від неї й залежить зміст умов кредитування, спрямованих на зниження цього ризику (встановлення жорстких умов кредитування з метою обмежити волю позичальника і забезпечити можливість своєчасного виявлення проблеми та її подолання) або на компенсацію цього ризику прибутковістю операцій (високий відсоток) з метою підвищення ефективності кредитування.

Таким чином, об'єктивним підґрунтям диференційованого підходу банків до організації кредитування є основна мета кредитних операцій – одержання прибутку. В її досягненні головну роль відіграє визначення ризику надання кредиту, що провадиться на основі сукупності факторів, кожний з яких є чинником кредитного ризику. Це доводить можливість і необхідність виділення цих факторів в окремий елемент механізму кредитування і назвати його саме факторами кредитного ризику та їхньої оцінки.

Висновки

Підсумовуючи аналіз принципів кредитування й елементів його механізму, можна зазначити, що принципи креди-

тування нерозривно пов'язані з усіма стадіями кредитного процесу.

У цілому механізм банківського кредитування містить у собі такі елементи: 1) об'єкти кредитування; 2) позичальник; 3) умови кредитування; 4) метод кредитування; 5) фактори кредитного ризику і їхня оцінка; 6) розмір кредиту; 7) строк погашення кредиту; 8) позичковий відсоток; 9) забезпечення кредиту; 10) контроль у процесі кредитування.

Однак така структура не є цілком вдалою. Тому можна об'єднати розмір кредиту, позичковий відсоток, строк погашення кредиту, забезпечення й контроль як загальні умови кредитування, що використовуються нині всіма банками, в один елемент і назвати його основні умови кредитування. Решта умов кредитування не є основними й можуть змінюватися як за кількістю, так і за змістом. Тому зазначені другорядні правила надання позички відповідають конкретним організаційним умовам кредитування. Два різновиди умов (основні та організаційні) кредитування становлять в сумі сучасні умови надання кредиту, що фіксуються сьогодні в кредитних договорах.

Список використаних джерел

1. Банковское дело: Учебник для вузов / Под ред. О.И. Лаврушина. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 576 с.
2. Внукова Н.Н. Банковские операции: расчетное и кредитное обслуживание предприятий: Учеб. пособие / Н.Н. Внукова. – Харьков: ОАО «Модель Вселенной», 2002. – 512 с.
3. Гроші, банки та кредит: у схемах і коментарях: Навч. посібник / Під ред. Б.Л. Луціва. – 2-ге вид., перероб. – Тернопіль: Карт-бланш, 2000. – 225 с.
4. Гроші та кредит: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М.І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.
5. Гудзь О.Є. Кредитування і банківське обслуговування підприємств агропромислового виробництва: сучасні тенденції та особливості / О.Є. Гудзь. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 170 с.
6. Дзюблук О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки / О.В. Дзюблук. – К.: Інформкнига, 2000. – 512 с.
7. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол.: ... С.В. Мочерний та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с.
8. Основи економічної теорії / Під ред. В.О. Білика. – К.: Академпрес, 1994. – 280 с.
9. Рыбин В.И. Кредит как экономическая теория социализма / В.И. Рыбин. – М.: Финансы и статистика, 1981. – 132 с.

Витрати за економічними елементами в системі управління та контролю за витратами

Для ефективного управління операційними витратами розроблена відповідна класифікація, що використовується при плануванні або бюджетуванні, обліку, аналізі, контролі операційних витрат, яка потребує постійних змін, пов'язаних з модернізацією та вдосконаленням ІТ-технологій. Проте групування за економічними елементами не дає можливості обчислювати собівартість окремих видів продукції, тому її доповнюють групуванням за статтями калькуляції.

Ключові слова: витрати, класифікація, групування витрат, економічні елементи витрат.

А. САМБОРСКИЙ,
доцент кафедри бухгалтерського учета, Киевский национальный экономический университет им. Вадима Гетьмана

Затраты по экономическим элементам в системе управления и контроля за затратами

Для эффективного управления операционными затратами разработана соответствующая классификация, используемая при планировании или бюджетировании, учете, анализе, контроле операционных расходов, которая требует постоянных изменений, связанных с модернизацией и совершенствованием ИТ-технологий. Однако группирование по экономическим элементам не позволяет вычислять себестоимость отдельных видов продукции, поэтому ее дополняют группированием по статьям калькуляции.

Ключевые слова: расходы, классификация, группирование расходов, экономические элементы затрат.

О. SAMBORSKYI

Expenses of economic elements in the management system and cost control

To effectively manage operating costs, developed appropriate classification used in the planning or budgeting, accounting, analysis, control operating costs, requiring constant changes connected with the modernization and improvement of IT technologies. However, grouping by economic elements makes it impossible to calculate the cost of certain products, so it is complemented by grouping items costing.

Keywords: costs, classification, grouping costs, the economic cost elements.

Постановка проблеми. Питання обліку та управління витратами є одним з затребуваних напрямів розвитку бухгалтерської науки та безпосередньо управлінського обліку. Це пов'язано з тим, що в сучасних економічних умовах підприємство прийнято оцінювати не стільки за майновим станом, скільки за результатами діяльності. Економічні елементи безпосередньо пов'язані з визначенням прибутку та структурою витрат в собівартості операційної діяльності підприємства. Тому формування достовірної інформації є основним джерелом задоволення потреб в управлінні внутрішніми та зовнішніми користувачами, забезпечення достовірності та цілісності даних [1].

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Питання класифікації витрат у системі управління і контролю операційною діяльністю підприємства розглядають у своїх працях як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Проблема формування системи управління витратами в розрізі її елементів присвячені праці Ф.Ф. Бутинця, Є.Ф. Кашанової, В.Г. Лебедева, Г.В. Савицького, С.В. Онищенко, Н.В. Тарасенка та інших. В.Г. Нашкерська [3, с. 416] вважає, що формування витрат системі обліку для потреб управління здійснюється за окремими об'єктами: видами продукції, робіт, послуг, технологічними процесами та їх частинами тощо. Що стосується західних класифікацій витрат, то характерною їх рисою є термін «елементи витрат», який використовуються в зарубіжній літературі і більш відповідає вітчизняному поняттю «статті калькуляції». Так, Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл вважають, що виробничі витрати складаються з трьох частин, а саме: прямих матеріальних витрат, прямих витрат на оплату праці, загальновиробничих накладних витрат. На думку Ч.Т. Хорнгрена і Дж. Тостера, є три основних елемента на виробництво: основні матеріали, прямі витрати праці та непрямі витрати [4, с. 18].

Теоретичні напрацювання в радянській економічній літературі тісно пов'язані з собівартістю і не розмежовують витрати як окрему складову. За економічним змістом витрати класифікують на:

– витрати на виробництво та реалізацію продукції;

– витрати на розширення виробництва;
– витрати на розвиток невиробничої сфери.

Після реформування економічних відносин та господарських зв'язків межі діяльності собівартості були збережені, але були добавлені функції з формування фінансових результатів та оподаткування прибутку підприємств. Гармонізація законодавства європейської спільноти держав – членів ЄС у сфері бухгалтерського обліку спрямована на усунення розбіжностей щодо оцінки, подання та розкриття інформації у річних фінансових звітах товариств та консолідованих фінансових звітах. Результатом роботи Європейського парламенту стають нормативні акти та рішення Ради ЄС та глосарій термінів, які в них застосовуються. Згідно з ним витрати – зменшення економічних вигод протягом облікового періоду у вигляді вибуття або амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам. Пошук резервів економії зумовлює розробку чітко налагодженого організаційно-методичного забезпечення обліку витрат та їх класифікації з урахуванням особливостей операційної діяльності та різноманітності витрат і організаційно-технологічної структури підприємств.

Мета статті. Метою цієї роботи є обґрунтування методичних положень і розробка практичних рекомендацій із вдосконалення класифікації витрат підприємств за економічними елементами як передумови їх ефективного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Споживання певних матеріальних ресурсів, нематеріальних активів, грошових коштів та людської праці забезпечує функціонування підприємства як цілісного механізму. Водночас споживання може носити продуктивний та непродуктивний характер. Економічна доцільність витрат визначається цілеспрямованістю їхнього використання, що забезпечується принципом групування для контрольних і управлінських цілей та аналізу ефективності підприємства. З цієї позиції визначають існуючі об'єкти господарської діяльності, складові елементи кругообігу ресурсів підприємства, котрі пізнаються суб'єктом

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

управління за допомогою даних бухгалтерського обліку. Під об'єктом обліку витрат розуміють певні матеріальні та інші види витрат, згруповані за різними господарськими процесами для формування показників собівартості та визначення фінансового результату за певний проміжок часу. Дані про витрати за допомогою елементів методу бухгалтерського обліку та облікових процедур групуються та узагальнюються за різними ознаками, які відносяться до виробничої та загальногосподарської діяльності підприємства і є його економічною складовою. Тому групування витрат здійснюється за економічно однорідними по складу, за способом споживання та перенесення, за впливом на створення, за впливом на процес кругообігу та інші ознаки (рис. 1).

Групування витрат за економічними елементами характеризує їх відношення до створення вартості та дозволяють виділити перенесену та створену вартість, та виділити повністю спожиті предмети праці, частину засобів праці, фонд оплати праці та суспільні умови його використання та інші витрати операційної діяльності. Тому дане групування покладено в основу побудови рахунків за восьмим класом, представлено в примітках до фінансової звітності і описано в Положенні бухгалтерського обліку 16 «Витрати» та складається: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, витрати на обов'язкове державне пенсійне та соціальне страхування, амортизація, інші операційні витрати [2].

МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [5] пропонує класифікувати витрати за двома ознаками: за характером витрат і за призначенням витрат (за собівартістю реалізації). За характером витрати можна поділити на групи: амортизація, витрати на придбання матеріалів, транспортні витрати, винагороди працівникам тощо. За призначенням витра-

ти можна поділити на групи: собівартість реалізації, витрати на збут, адміністративні витрати тощо. За подібними ознаками класифікація витрат подана у формі 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи)».

Групування затрат за економічними елементами не показує цілі та призначення виробничих витрат, їх доцільності, та взаємозв'язок витрат та доходу, не виявляючи особливостей технологічних процесів виробництва, вплив обсягів випуску на структуру витрат та інші фактори, що впливають на собівартість продукції. Побудова структури витрат за даною ознакою відображає матеріаломісткість, енергоємність, трудомісткість, продуктивність праці та інше. Це вимагає перегрупування витрат операційної діяльності для відокремлення їх та виділення: витрат пов'язані з виробництвом продукту і спожиті в технологічному процесі; витрати по обслуговуванню виробничої та загальногосподарської діяльності; витрати пов'язані зі збутом та реалізацією продукту; витрати пов'язані з гарантійним та післягарантійним обслуговуванням життєвого циклу продукту; витрати, що виникають від звичайних ринкових ризиків та витрати пов'язані з надзвичайними подіями. Проте групування за економічними елементами не дає можливості обчислювати собівартість окремих видів продукції, тому її доповнюють групуванням за статтями калькуляції залежно від призначення та місця виникнення. Таке об'єднання в певні статті показує основні напрямки витрат на виробництво та дозволяє виділити технологічну, цехову, виробничу, заводську собівартість. Для ефективного управління операційними витратами розроблена відповідна класифікація, що використовується при плануванні або бюджетуванні, обліку, аналізі, контролі операційних витрат. Утім як в вітчизняній, так і в зарубіжній практиці вагомими залишаються чотири (рис. 1):

Рисунок 1. Схема ієрархії класифікації витрат

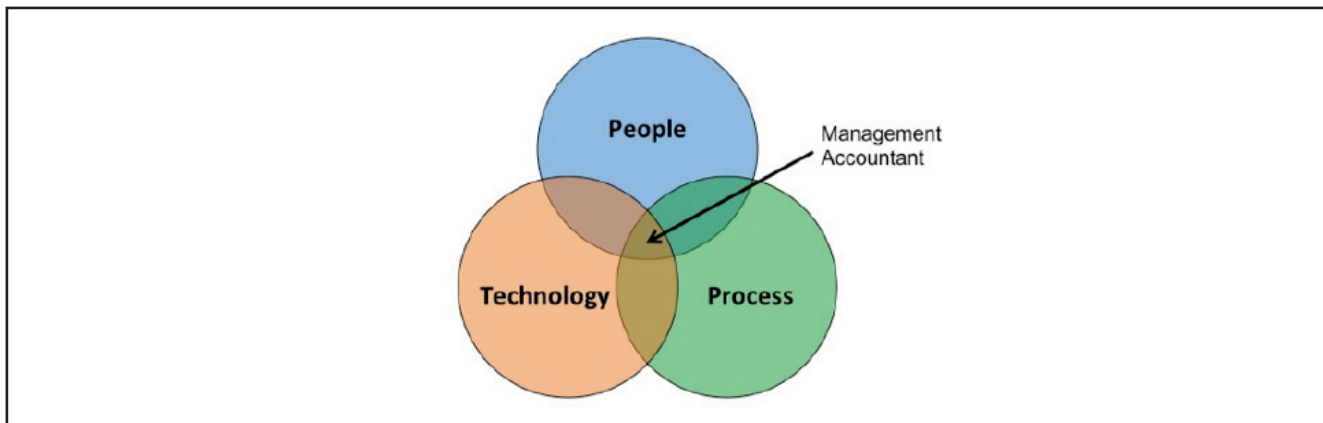

Рисунок 2. Управлінський облік в моделі «Фахівець – Процедури – Технології» [6]

- за місцем виникнення витрат;
- за способом перенесення вартості на продукцію;
- за ступенем впливу обсягу виробництва на рівень витрат;
- за видами витрат.

Слід зазначити, що класифікація першого ієрархічного рівня дозволяє досягти лише першої цілі управління витратами – їх економії, а вже групування витрат на наступних рівнях з виділенням прямих, змінних, умовно-змінних, постійних витрат може допомогти в оптимізації діяльності підприємства та його структурних підрозділів. Поняття «управління витратами» включає здійснення обліку витрат в розрізі їхніх видів та місць виникнення, а також здійснення постійного контролю рівня витрат з метою зниження загальної суми витрат виробничої, збутової та іншої операційної діяльності підприємства.

Вирішення цієї задачі передбачає цілісність та надійність інформації які вони будуть використовувати для аналізу, порівняння та прийняття рішень, а потім прийняти подальших дій. Облік знаходиться на стику моделі так як передбачає оцінку, внутрішній контроль, контроль за показниками діяльності, бюджетування, оцінка ризиків, звітність, підтримка ефективного управління даними та їх якістю (рис. 2). В основному організація управлінського обліку заснована на повній інтеграції системи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в системі фінансового обліку. Цей варіант виник на етапі становлення промислового обліку і припинив своє існування з виникненням аналітичного управлінського обліку. Слід зазначити, що даний варіант організації обліку витрат і калькулювання собівартості продукції до цих пір діє на вітчизняних підприємствах. З розвитком технологій і процесів управління базами даних, використання інтерактивних «інформаційних панелей» змінила систему внутрішньої управлінської звітності, яка дозволяють менеджерам використовувати агреговані показники які базуються на вихідних елементах, що лежать в основі операцій і подій. Важливо відзначити, що система обліку саме по собі забезпечує логічну систему, щоб перейти від агрегованих сумарних показників, які отримуються до деталей рівня транзакції. Таким чином, система управлінського обліку складається з двох основних елементів: модель (нормативні положення, стандарти, облікова політика) необхідної для підприємства системи управлінського обліку – фактично описаний на папе-

рі набір форм управлінської звітності; технічне рішення, що дає змогу впровадити систему управлінської звітності на конкретному підприємстві. Щодо другого елементу, то на практиці підприємству доводиться обирати: скористатися готовими програмними продуктами або створювати власну інформаційну систему, яка б давала змогу реалізувати можливість впровадження систему управлінської звітності. Разом із тим формування зовнішньої звітності базується на даних фінансового обліку і регламентується стандартами фінансової звітності надаються в форматі що потребує змін, як щодо наповнення так і можливості кореляції з додатковою інформацією що отримується користувачами для прийняття інвестиційних та комерційних рішень. Розуміючи, що внутрішні процеси обліку та звітності можуть бути дуже складними і можуть включати в себе безліч успадкованих обліку і планування ресурсів підприємства (ERP) систем, які розосереджені по всьому світу, а також функціонально. У цих випадках користувачі часто покладаються на систему управління фінансового звіту (FRM), який в змозі зібрати всі дані разом і забезпечують представлення управлінських і податкових звітів. Проте звіти для регулюючих органів і для управління підприємством часто генеруються в окремих базах, а також передбачають використання окремих потоків даних. Оскільки регулюючі органи в усьому світі сьогодні все частіше вимагають від компаній виробляти цифрові зовнішні звіти про відповідність вимогам з використанням глобального стандарту технології під назвою XBRL, CLIA недавно сформував центр якості даних, який розробляє керівні принципи і правила перевірки для XBRL стандарту з метою допомогти компаніям подавати послідовно точні фінансові звіти [7].

Висновок

Підхід органів статистики до формування даних статистичної звітності за власною методикою базованій на системі національних рахунків, істотно впливає на достовірність бухгалтерської інформації. Фінансовий облік як основа фіксації наслідків діяльності конкретного підприємства передбачає вивчення стану його засобів, джерел їх утворення та формування фінансових результатів, що дозволяє органам статистики узагальнювати аналогічні показники на рівні національного господарства, формуючи таким чином інформаційну базу для дослідження розвитку світової економіки

за допомогою системи національних рахунків. Відтак перебудова системи звітності з економічних елементів витрат які несуть невідповідність в облікових даних та оцінках на статті витрат за статтями калькуляції шляхом введення управлінського обліку та посилення контролю за структурними підрозділами дозволить отримати відповідні аналітичні дані. Тільки за цих умов бухгалтерський облік зможе виконати всі покладені на нього функції, формуючи звітну інформацію відповідно до всього кола вимог економічної науки та можливість використання співставної інформації як внутрішніми, так і зовнішніми користувачами.

Список використаних джерел

1. Скрипник М.І. Облікова регламентація планування та калькулювання собівартості продукції на молокопереробних підприємствах / М.І. Скрипник, І.М. Вигівська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Міжнародний збірник наукових праць. – 2012. – №1(22). – С. 350–355.

2. Степова Т.Г. Інформаційна модель управління витратами / Т.Г. Степова // Тези доповіді Міжнародної науково-практичної конференції (5–6 червня). – Одеса: Пальміра, 2014. – С. 81–83.

3. Нашкерська В.Г. Фінансовий облік / В.Г. Нашкерська. – К.: Кондор, 2005. – 387 с.

4. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф.Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук.праць / Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – 2012. – №1(22). – С. 11–18.

5. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_013.

6. Brad J. Monterio., Improving Data Quality: People, Process, Technology [Електронний ресурс] // SF Magazine. – June, 2016. – Режим доступу: <http://sfmagazine.com/topic/technology/>

7. Trevor S. Harris, Suzanne Morsfield. An evaluation of the current state and future of XBRL and interactive data for investors and analysts // CEASA Columbia Business School [Електрон. ресурс] – December, 2012. – 73 p. – Режим доступу: <http://www8.gsb.columbia.edu/>

О.В. КОВАЛЬ,

аспірант, Хмельницький університет управління та права

Індустрія програмної продукції: стан, проблеми, шляхи вирішення

Стаття присвячена дослідженню стану індустрії програмної продукції в Україні та визначенню проблем її розвитку. Проведено статистичний аналіз даних Державного комітету статистики, розраховано показники розвитку, проведено структурний аналіз і виявлено основні тенденції розвитку індустрії програмної продукції в Україні. За результатами зазначеного аналізу визначено бажані напрями її розвитку.

Ключові слова: індустрія програмної продукції, ВВП, доходи, піратство, інтелектуальна власність.

А.В. КОВАЛЬ,

аспірант, Хмельницький університет управління та права

Индустрия программной продукции: состояние, проблемы, пути решения

Статья посвящена исследованию состояния индустрии программной продукции в Украине и определению проблем ее развития. Проведен статистический анализ данных Государственного комитета статистики, рассчитаны показатели развития, проведен структурный анализ и выявлены основные тенденции развития индустрии программной продукции в Украине. По результатам указанного анализа определены желательные направления ее развития.

Ключевые слова: индустрия программной продукции, ВВП, доходы, пиратство, интеллектуальная собственность.

O.V. KOVAL,

post-graduate student, Khmelnytsky University of management and law

Industry software products: status, problems, solutions

The article explores the status of software industry in Ukraine and defining problems of its development. The statistical analysis of data from the State statistics Committee, calculates indicators of development, conducts a structural analysis and reveals main tendencies of development of software industry in Ukraine. The results of the mentioned analysis are used for determining desirable directions of its development.

Keywords: industry software products, GDP, income, piracy and intellectual property.

Постановка проблеми. Досвід розвинених країн переконує, що індустрія програмної продукції є двигуном глобального економічного росту. Зростання даного сектору передбачає прямі переваги для держави та економіки: створення нових робочих місць, збільшення податкових надходжень і її розвиток.

Проте в даний час існує ряд проблемних питань, що стримують розвиток індустрії програмної продукції в Україні, що і зумовило актуальність даної публікації.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. У країнах із розвинутою ринковою економікою приділяється вели-

ка увага проблемам розвитку індустрії програмної продукції. Вагомий внесок у дослідження цього питання зробили такі відомі вітчизняні вчені, як Ю.М. Бажал, М.Г. Делягін, Т.В. Єршова, А.Я. Жаліло, В.Л. Іноземцев, Л.Г. Мельник, С.І. Романенко; зарубіжні – Дж. Акерлоф, В. Мунтіян, Х. Каравелі, М. Кларк, Дж. Стігліц та багато інших. Однак в Україні зазначене питання потребує подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження стану, виявлення проблем розвитку індустрії програмної продукції в Україні та надання пропозицій щодо їх вирішення.